

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากคุณภาพทางการศึกษาของชาติ ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและความสามารถของครูเป็นปัจจัยสำคัญประการแรก (กรมการฝึกหัดครู 2529 : 9) ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับความสำคัญของครูไว้ตอนหนึ่งว่า (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2530 : 63)

ครูเป็นผู้ให้ความรู้ดี และความสามารถนานาประการแก่ศิษย์ เป็นสมบัติอันประเสริฐติดตัวไป สำหรับที่จะนำไปสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งแก่ตัวเองและแก่ส่วนรวม และครูแต่ละคนนั้นต่างได้แผ่ความเมตตาสั่งสอนศิษย์นับจำนวนพันจำนวนหมื่น ทำให้เขาเหล่านั้นสามารถประกอบกิจการงานอาชีพต่าง ๆ ได้ทุกระดับทุกสาขาให้เป็นประโยชน์ต่อแผ่นดิน จึงพูดได้เต็มปากว่า ครูมีผลงานการสร้างสรรค์อย่างสูง

จึงอาจกล่าวได้ว่า ประชาชนของประเทศจะมีคุณภาพหรือไม่ แปรผันโดยตรงกับคุณภาพของครู การพัฒนาครูจึงถือว่าเป็นการพัฒนาประเทศโดยตรง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2527 : 52-58) และรัฐก็ได้เห็นความสำคัญของการผลิตครู ดังปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวดที่ 1 ว่าด้วยแผนนโยบายการศึกษาของรัฐซึ่งระบุว่า "รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูทุกระดับ และพึงดำเนินการผลิตครูเพื่อให้อาชีพการศึกษาต่าง ๆ มีครูผู้สามารถให้การศึกษาดุจสมควร สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ"

ในการผลิตครูจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพและสมรรถภาพของครูที่จะผลิตออกไปให้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ (1) ให้สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี (2) สามารถอบรมแนะนำและปกครองได้เป็นอย่างดี (3) สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของ

โรงเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดี และสามารถเป็นครู
ชั้นอาชีพ โดยรู้จักเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครู (สาโรช บัวศรี 2515 : 47)

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของบัณฑิตทางครุศาสตร์สรุปไว้ว่าครุบัณฑิต
จะต้องมีทั้ง "ความเป็นครู" และ "ความเป็นบัณฑิต" ควบคู่กันไป สำหรับความเป็นครูนั้น
สถาบันฝึกหัดครูจะต้องผลิตครูที่ออกไปให้ได้ ครูที่ดีคือครูที่สามารถสอนได้อย่างดีที่สุด มี
คุณธรรมสูงสุด ไม่ว่าจะสอนอะไรก็ตาม ใช้ศิลปะการสอนเต็มที่ กำหนดจุดมุ่งหมายได้
ดำเนินการตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ประเมินผลอย่างถูกต้องถี่ถ้วน และติดตามความก้าวหน้า
ทางวิชาการของตนเองอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้สถาบันฝึกหัดครูจะต้องสร้างขึ้นให้ได้ ส่วนความ
เป็นบัณฑิตได้แก่ ความสงสัยและแสวงหาอยู่เป็นนิจ มีการสงสัยไต่ถาม ประเมินสถานการณ์
และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อยู่เสมอ จะต้องคิดวิเคราะห์วิจารณ์ปรากฏการณ์ที่มองเห็นอยู่เสมอ
ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ถ้าไม่มีเหตุผลเพียงพอจะสอนอะไรแก่ไหนควรได้คิดว่าสิ่งที่สอนมี
คุณค่า มีคุณประโยชน์แก่ผู้เรียนและสังคมเพียงใด

ผลสรุปจากการประชุมสัมมนาของคณะกรรมการปฏิบัติการฝึกหัดครูในโครงการ
ปฏิรูปฝึกหัดครูอาเซียน เมื่อ พ.ศ. 2529 เกี่ยวกับทิศทางของการฝึกหัดครูในส่วนของการ
ผลิตบัณฑิตครูคือ (1) สถาบันฝึกหัดครูจะต้องรับผิดชอบในคุณภาพของบัณฑิตที่สถาบันได้ผลิต
ไป และจะมีบทบาทในการนิเทศ กำกับและติดตามผล ร่วมกับหน่วยงานที่ใช้ครูมากขึ้น
(2) สถาบันฝึกหัดครูจะต้องเน้นการสอนที่สามารถปลูกฝังอุดมการณ์ คุณธรรม และวิญญาน
ของความเป็นครู (3) สถาบันฝึกหัดครูจะต้องเน้นการสอนทางปฏิบัติให้มาก เพื่อให้ครู
สามารถนำทักษะการสอนต่าง ๆ ไปใช้ด้วยความมั่นใจ และ (4) สถาบันฝึกหัดครูจะต้อง
เน้นการฝึกทักษะการผลิตสื่อ และปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งอนุกรรมการ
ดำเนินงานพัฒนาการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของกรมการฝึกหัดครู ก็ได้พิจารณาเห็นว่า
การผลิตครูจะมีหรือไม่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตครูเป็นสำคัญ และกระบวนการ
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก็เป็นหัวใจของกระบวนการผลิตครู (กรมการฝึกหัดครู
2529 : บทนำ) และยังกล่าวได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นส่วนสำคัญของการ
พัฒนาวิชาชีพครู

(Freiberg and Waxman 1988 : 8; Department of Education Montana State University 1989 : 1) ทั้งนี้เพราะเมื่อนิสิตนักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก็จะมีโอกาสนำความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาชีพครูและวิชาเฉพาะไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียน ในโรงเรียน ทำให้เกิดความเข้าใจบทบาทของการเป็นครูจากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารการศึกษาในโรงเรียน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รู้จักและเข้าใจที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียน เป็นการช่วยให้นิสิตนักศึกษามีความมั่นใจ และสามารถพัฒนาตนเองให้เข้ากับการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างดี ตลอดจนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ 2519 : 105; ระวีวรรณ ศรีครามกรัน (2522 : 147-154); คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2527 : 8) และสหวิทยาลัยศรีอยุธยา (2532 : 1)

ประสบการณ์วิชาชีพจึงมีอิทธิพลสำคัญต่อนักศึกษามากกว่าประสบการณ์ทั้งหลายที่นักศึกษาได้รับ และอาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของนักศึกษาเมื่อไปปฏิบัติหน้าที่ครูในอนาคตก็เป็นผลจากการฝึกประสบการณ์นั่นเอง (Joyce 1988 : 33) ทั้งนี้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาจะมีคุณค่าแท้จริงก็ต่อเมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้จากกระบวนการฝึกประสบการณ์ที่มีคุณภาพ (Zeichner, cited in Erdman 1983 : 27) ซึ่งการฝึกประสบการณ์ที่มีคุณค่าจำเป็น เป็นการบูรณาการระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ แต่ก็มีใ้หมายความว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นเพียงการใ้ให้นักศึกษาออกไปทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยอาจารย์พี่เลี้ยงในโรงเรียนเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วจะผิดจุดประสงค์แท้จริงของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Erdman 1983 : 27)

อย่างไรก็ตามการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก็เป็นกระบวนการหลักของหลักสูตรครุศึกษา ซึ่งนักการศึกษาใ้ให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนากระบวนการนี้ตลอดมา ทั้งระดับประเทศและระดับสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู (สุวัฒนา สุวรรณเชตนิคม 2527 : 38) ดังจะเห็นได้จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ใ้จัดสัมมนาเรื่องแนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพชั้นครูขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม 2524 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนา รูปแบบของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันฝึกหัดครูใ้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ว่า "เพื่อให้นักศึกษาได้รับการปฏิบัติจนเกิดความสามารถหรือสมรรถภาพการเป็นครู 4 ประการคือ (1) ความสามารถในการสอน (2) ความเชื่อมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของครู (3) ความเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองและชุมชน และ (4) การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 1) และต่อมาได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายและแผนการผลิตครูใช้ครูขึ้น เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 เพื่อทำหน้าที่ศึกษาและติดตามผลการดำเนินงานและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาการผลิตและการใช้ครู รวมทั้งจัดทำนโยบายและกระบวนการผลิต และการใช้ครูให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งก็ได้ระบุถึงมาตรการด้านคุณธรรมและมาตรฐานวิชาชีพครู ในส่วนที่เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยตรงคือ (1) ให้มีความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู และจัดให้มีระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานผลิตครูกับหน่วยงานใช้ครู และระหว่างหน่วยงานผลิตครูด้วยกัน ในการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น ควรมีการนำเทคโนโลยีมาช่วย โดยไม่ต้องรบกวนสถานศึกษาของหน่วยงานใช้ครูมากนัก (2) ให้มีการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ทั้งในและนอกหลักสูตร เพื่อปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและน้ำใจครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2532 : 40-45)

กรมการฝึกหัดครู (2531 : (2)-(3)) ก็มีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพการผลิตครูมาโดยตลอด และถือว่า "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู" เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครูให้มีคุณภาพ สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้เป็นอย่างดี จึงมีมาตรการและแนวทางการเสริมสร้างคุณภาพการผลิตครูด้วย กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พ.ศ. 2529 ในวิทยาลัยครูทุกแห่งรวม 36 แห่ง ดำเนินงานจัดประสบการณ์วิชาชีพครูตามมาตรการและแนวทางดังกล่าว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 เป็นต้นไป โดยได้กำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูและจุดมุ่งหมายไว้ดังต่อไปนี้ (กรมการฝึกหัดครู 2531 : 4-27)

แนวทางในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลา ซึ่งหมายถึงการจัดให้นักศึกษาได้ฝึกภาคปฏิบัติ ในสถานการณ์จริงในโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนตามลำดับกล่าวคือ การศึกษาและการสังเกต การมีส่วนร่วม การทดลองสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป
2. การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูบางเวลา ซึ่งหมายถึงการจัดการให้นักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติควบคู่ของรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาชีพครูเป็นบางเวลา ทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย เพื่อให้ได้ประสบการณ์จริงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม ซึ่งหมายถึงการจัดกิจกรรมหรือโครงการเสริมสมรรถภาพทางด้านความรู้ เทคนิควิธีและคุณลักษณะให้แก่นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในหน้าที่ครูอย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้น

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อที่จะพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาครู ทั้งด้านความรู้ ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะ เพื่อเตรียมนักศึกษาครูให้พร้อมที่จะไปเป็นครูที่ดีในอนาคต

1. สมรรถภาพทางด้านความรู้ เป็นความสามารถของนักศึกษาครูในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ความรู้ในเรื่องเนื้อหาวิชาที่จะนำไปใช้ในการสอนโดยตรง ความรู้ในเรื่องวิชาชีพครูที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู และความรู้รอบอื่น ๆ ที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข
2. สมรรถภาพทางด้านเทคนิควิธี เป็นความสามารถของนักศึกษาครูในการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงาน ในหน้าที่ครูด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ งานสอน งานกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ งานพัฒนาคน และงานพัฒนาสังคม
3. สมรรถภาพทางด้านคุณลักษณะ เป็นความสามารถของนักศึกษาครู ในการพิจารณาตนเอง ให้มีลักษณะเหมาะสมสำหรับการเป็นครูที่ดีดังต่อไปนี้ มีความรัก ความศรัทธา และความภาคภูมิใจในอาชีพครู มีค่านิยมที่พึงประสงค์ ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม

จริยธรรม และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีความตระหนักในคุณค่าของการดำรงรักษา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีจิตสำนึกในการพัฒนาสังคม และมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

ถึงแม้ว่าการไท่ประสบการณ์ความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็น อย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่แท้จริง (Genuine Education) แต่ก็ไม่ไ่หมายความว่า ประสบการณ์ทุกอย่างจะให้การศึกษายุ่งถูกต้อง เพราะวาประสบการณ์กับการศึกษาไม่ใช่เป็นเรื่องเดียวกันเสมอไป ประสบการณ์บางอย่าง อาจจะให้การศึกษายุ่งผิด ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง (Dewey 1973 : 25) ซึ่งการประเมินโปรแกรมการจัดการประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถทำให้เรา รู้ว่านักศึกษายุ่งจะไ่ได้รับประสบการณ์ความรู้ที่แท้จริงหรือไม่เพียงใด (Stenhouse 1975 : 104 และ Erdman 1983 : 27) และยังเป็นกรนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน การฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูอีกด้วย (Hoswam 1982 : 4) ทั้งนี้ จะต้องมีวิธีการประเมิน การจัดการประสบการณ์วิชาชีพครูที่แน่นอน (Constantly) ถูกต้องและมีความหมาย (Meaningful) กำหนดมาตรฐานของสิ่งไ่ประเมินโดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม (Context) ขณะที่ทำการประเมิน (Dinham and Stritter 1986 : 963) จึงนับไ่ควา การประเมินเป็นส่วนไ่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างหนึ่งต่อคุณภาพของหลักสูตรหรือโปรแกรม ที่ จะทำให้รู้ว่าคุณค่าของหลักสูตรหรือโปรแกรมเป็นอย่างไร นำไปใช้ได้ไ่ดีเพียงใด ผลที่ได้ จากการใช้หลักสูตรหรือโปรแกรมเป็นอย่างไร (สังค อุทรานันท์ 2527 : 277)

แต่ปรากฏวาการประเมินเกี่ยวกับการฝึกหัดครูของประเทศไทยนั้นยังไม่เป็นระบบ (พจน สะเพียรชัย 2529 : 126; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2527 : 58) นอกจากนี้ยังไม่ มี การประเมินการดำเนินงานการผลิตครูเป็นระยะ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ใน การปรับปรุงงานผลิตครูไ่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการประเมินการฝึกหัดครูควรไ่ได้นำกรอบ ความคิดเกี่ยวกับโมเดลการประเมินตามแนวการวิเคราะห์ระบบ จะทำให้การประเมินมี คุณภาพสูงชัน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการฝึกหัดครูไ่ท้าวหนายิงชัน ดังนั้นสถาบัน ฝึกหัดครูทุกแห่งน่าจะนำความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการประเมินการฝึกหัดครู อย่างมี

ระบบไปทดลองใช้ปรับปรุงงานประจำที่ปฏิบัติอยู่ เช่น การประเมินหลักสูตร การประเมินกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินแผนนโยบายการพัฒนาการฝึกหัดครู เป็นต้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2527 : 58) นอกจากนี้ คูเปอร์ เบนซ์ และ ทอมสัน (Cooper Benz and Thompson 1988 : 15) ก็ได้เสนอแนะว่า ในการประเมินผลโปรแกรมควรใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนหลาย ๆ วิธี เพื่อสามารถวัดความรู้ ความสามารถของผู้เรียนได้แม่นยำถูกต้อง และยังสามารถใช้ผลการประเมินเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

จากสาระแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้บรรลุเป้าหมายจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมที่สอดคล้องกับบริบท (Context) เพื่อให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาความสามารถของตนเองให้เป็นครูที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป ดังนั้นการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นกันที่จะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยในฐานะปฏิบัติงานในวิทยาลัยครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู มีความคิดเห็นว่าการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของกรมการฝึกหัดครูที่ดำเนินอยู่ในวิทยาลัยครูทุกแห่ง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 ถึงปัจจุบัน ได้ดำเนินการจัดให้กับนักศึกษาครูระดับปริญญาตรีครบตามกระบวนการแล้ว และมีความสนใจที่จะทำการประเมินและพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูดังกล่าว กับวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ เพราะการประเมินผลจะทำให้ทราบว่า การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นไปตามหลักการที่กำหนดไว้หรือไม่ และเมื่อผ่านกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูแล้ว นักศึกษามีสมรรถภาพในการเป็นครูตามที่จุดมุ่งหมายวางไว้หรือไม่เพียงใด ตลอดจนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ อันจะส่งผลถึงคุณภาพของการผลิตครูต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภานิสิตบัณฑิตวิทยาลัย โดยเปรียบเทียบความสอดคล้องของสภาพที่เกิดขึ้นจริง กับมาตรฐานการดำเนินงานที่ควรจะเป็น ในมิติบริบทของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ปัจจัยเบื้องต้นสภาพการดำเนินงาน และ สมรรถนะผลของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภานิสิตบัณฑิตวิทยาลัย และทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้มีการประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภานิสิตบัณฑิตวิทยาลัย อย่างเป็นระบบ ที่จะทราบถึงผลการดำเนินงาน ว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัด อย่างใดบ้าง และยังช่วยให้สามารถมองเห็นข้อดีหรือข้อบกพร่อง ตลอดจนปัญหาและ อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดประสบการณ์วิชาชีพบัณฑิตวิทยาลัย

2. ทำให้ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภานิสิตบัณฑิตวิทยาลัย ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ทำให้มีแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู แก่ สภานิสิตบัณฑิตวิทยาลัยอื่น ๆ และกรมการฝึกหัดครู

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสภานิสิตบัณฑิตวิทยาลัย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 4 ปี ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบโดยประมวล การวิเคราะห์จากผลการประเมินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ที่วิทยาลัยครูต่าง ๆ ใน สภานิสิตบัณฑิตวิทยาลัยได้ดำเนินงานตามกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พ.ศ.2529 ของกรมการฝึกหัดครู อันได้แก่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูจันทระเกษม และวิทยาลัยครูพรนคร

ข้อตกลงเบื้องต้น

สัมฤทธิ์ผลของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ที่เกี่ยวกับสมรรถภาพการเป็นครูของนักศึกษา นั้น คือผลที่ได้จากการประเมินสมรรถภาพด้านความรู้ทางวิชาชีพครู ด้านเทคนิควิธี และด้านคุณลักษณะการเป็นครูที่ดีของนักศึกษา ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขั้นเต็มรูป ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเต็มเวลา อันเป็นผลต่อเนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่นักศึกษาได้ผ่านการฝึกมาแล้วในชั้นการศึกษาและสังเกต การมีส่วนร่วมและการทดลองสอน และก็เป็นผลจากการเคยได้ประสบการณ์วิชาชีพครูบางเวลา และประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมที่วิทยาลัยต่าง ๆ จัดให้แก่ศึกษาคด้วย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินอย่างเป็นระบบ (Systematic Evaluation) หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูล การจัดกระทำข้อมูลที่จะค้นหาสารสนเทศเพื่อพิจารณาผลการดำเนินงานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งในด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น สภาพการดำเนินงาน และสัมฤทธิ์ผล อันจะนำไปสู่ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้ดียิ่งขึ้น

สมรรถภาพการเป็นครูของนักศึกษา หมายถึงคุณลักษณะของผลที่คาดหวัง จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ทางด้านความรู้ในวิชาชีพครู ด้านเทคนิควิธี และบุคลิกลักษณะการเป็นครูที่ดี

สมรรถภาพด้านความรู้ในวิชาชีพครู หมายถึงความสามารถในการมีความพร้อมด้านความรู้ในวิชาชีพครูเกี่ยวกับความเป็นครู การศึกษาเบื้องต้น หลักการสอนเบื้องต้น จิตวิทยาการเรียนการสอน การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ และเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่จะ เป็นความรู้พื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบความรู้ในวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สมรรถภาพด้านเทคนิควิธี หมายถึงความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูต่าง
 วิชา ทั่ว ๆ ทั่ว คือ ในงานสอน งานกิจกรรมนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ
 งานพัฒนาคน และงานพัฒนาสังคม ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับ
 สมรรถภาพการเป็นครูทางด้านเทคนิควิธีต่าง ๆ ดังกล่าว และจากการประเมินสมรรถภาพ
 การสอนของนักศึกษาในชั้นเรียน

สมรรถภาพด้านคุณลักษณะการเป็นครูที่ดี หมายถึงความสามารถของนักศึกษาที่จะ
 บังคับ และพัฒนาให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณ ในวิชาชีพ
 ครู มีการวางแผนได้เหมาะสมกับอาชีพครู มีความรัก ความศรัทธา และความภาคภูมิใจ
 ในอาชีพครู มีความตระหนักในคุณค่าของการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ และมีจิตสำนึก
 ในการพัฒนาสังคม ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามสมรรถภาพด้านคุณลักษณะที่จะ
 แสดงถึงการ เป็นครูที่ดีของนักศึกษา

วิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ หมายถึงวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูจันทระเกษม และวิทยาลัยครูพระนคร
 ที่จัดให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามขั้นตอนต่าง ๆ ในแต่ละชั้นปี กล่าวคือ การ
 ศึกษาและสังเกต การมีส่วนร่วม การทดลองสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้น
 เต็มรูป ในชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้
 นักศึกษาตามกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พ.ศ. 2529 ของกรมการฝึกหัดครู

คณะกรรมการจัดการประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึงอาจารย์ของวิทยาลัยครูใน
 สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากวิทยาลัย ใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัด
 ประสบการณ์วิชาชีพครู ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2533 ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการ
 ดำเนินงานการจัดการประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นผู้จัดระบบ วางแผน และปฏิบัติงาน
 การจัดการประสบการณ์วิชาชีพครูของวิทยาลัย และอาจารย์นิเทศก์ทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ประสานงาน
 กับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่นักศึกษากำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึงอาจารย์ในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่เป็น
 อาจารย์ประจำวิชา หรืออาจารย์ประจำชั้น ซึ่งทางโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจัดให้
 ทำหน้าที่นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ในปีการศึกษา 2533

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึงผู้บริหารสูงสุด หรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการของโรงเรียน ซึ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นเต็มรูป ในภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2533

นักศึกษา หมายถึงนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี 4 ปี ชั้นปีที่ 4 ปีที่ 3 และปีที่ 2 ในสาขาวิชาเอกที่วิทยาลัยในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ จัดให้ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นเต็มรูป ชั้นการทดลองสอน และชั้นการมีส่วนร่วมตามลำดับพร้อมกัน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2533 นี้ และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในสาขาวิชาเอกที่กำลังฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นเต็มรูป สำหรับวิทยาลัยอื่นที่มีได้จัดให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์ทุกชั้น ตอนพร้อมกันดังกล่าว

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึงบุคคลที่เป็นผู้รู้ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการครุศึกษา (Teacher Education) โดยเฉพาะเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งมีเกณฑ์ การพิจารณาดังนี้ (1) ใ้ปริญญาทางครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ อย่างน้อย 1 ปริญญา (2) ทำการสอนหรือเคยทำการสอนในสถาบันผลิตบัณฑิตครูมาไม่น้อยกว่า 3 ปี (3) มี ผลงานการวิจัยหรือตำรา หรือบทความที่เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เคยได้รับการพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว (4) เคยเป็นอาจารย์นิเทศก์ หรือเคยเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งงาน ที่เกี่ยวกับโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

บริบท (Context) หมายถึงความสอดคล้องของแนวคิดในการจัดประสบการณ์ วิชาชีพครู ที่เกี่ยวข้องของในเชิงปัญหา สภาพการณ์ คุณภาพของครูตามที่สังคมไทยต้องการ นโยบายการผลิตครูกับหลักการ จุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูและสมรรถภาพ การเป็นครูของนักศึกษา

ปัจจัยเบื้องต้น (Input) หมายถึงปัจจัยหรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อใช้ ในการดำเนินงานจัดประสบการณ์วิชาชีพครู อันได้แก่แหล่งสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพครู บุคลากรดำเนินงาน การบริหารและบริการงานประสบการณ์วิชาชีพครู และงบประมาณการ ดำเนินงาน

สภาพการดำเนินงาน (Process) หมายถึงการปฏิบัติงาน หรือการดำเนินงาน การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู อันได้แก่ กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การนิเทศ การวัดผล และประเมินผล

สัมฤทธิ์ผลของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู (Product) หมายถึงผลที่เกิดจากการดำเนินงานจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งจะพิจารณาจากสมรรถภาพการ เป็นครูของนักศึกษา และความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

สิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Observation) หมายถึงสภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ วิชาชีพครูที่เกิดขึ้นจริง ที่เป็นอยู่ ในประเด็นต่าง ๆ ที่ทำการประเมิน กล่าวคือ บริบท ปัจจัยเบื้องต้น สภาพการดำเนินงาน และสัมฤทธิ์ผลของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

มาตรฐานการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู (Standards) หมายถึงแนวทางการจัด ประสบการณ์วิชาชีพครูที่ควรจะเป็น โดยสอดคล้องกับบริบท และครอบคลุมปัจจัยพื้นฐานที่ วิทยาลัยครูควรมี สภาพการดำเนินงานที่ควรปฏิบัติ และสัมฤทธิ์ผลของการจัดประสบการณ์ วิชาชีพครูที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ได้สังเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

การประเมินผล (Judgments) หมายถึงผลการพิจารณาเกี่ยวกับการจัด ประสบการณ์วิชาชีพครู อาศัยหลักการพิจารณาความสอดคล้อง โดยใช้ข้อมูลเป็นดัชนีบ่งชี้

ความสอดคล้อง (Congruence) หมายถึงสภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ วิชาชีพครูตามมาตรฐานการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง เช่น ตามมาตรฐานการดำเนินงาน ระบุว่า ควรจัดให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนเป็นเวลา 1 ภาคเรียนก่อน ที่จะจบการศึกษา ปรากฏว่าได้มีการจัดจริง เช่นนี้ถือว่ามีความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้น จริงกับเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงาน

รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึงโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์และ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลา กล่าวคือ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย ลักษณะการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และการ ประเมินผล เพื่อให้นักศึกษาได้มีสมรรถภาพการ เป็นครูตามที่มุ่งหวัง